

شناسایی و اولویت‌بندی موانع بازدارنده یادگیری کارآفرینانه مبتنی بر تجارب شکست کارآفرینان برتر ایران

▪ محسن سلطانی^۱

دانشجوی دکترا، گروه کارآفرینی، واحد قزوین، دانشگاه
آزاد اسلامی، قزوین، ایران

▪ سیدرسول حسینی^{۲*}

دانشیار، گروه مدیریت آموزشی، دانشگاه فرهنگیان،
تهران، ایران

▪ اسد حجازی^۲

دانشیار، گروه مدیریت آموزشی، دانشگاه فرهنگیان،
تهران، ایران

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۲/۴، تاریخ بازنگری: ۱۴۰۲/۲/۱۲ و تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۲/۱۵

صفحات: ۴۴-۳۱

چکیده

هدف پژوهش شناسایی و اولویت‌بندی موانع بازدارنده یادگیری کارآفرینانه مبتنی بر تجارب شکست کارآفرینان برتر ایران می‌باشد. روش پژوهش آمیخته با طرح اکتشافی- متوالی و هدف کاربردی- توسعه‌ای بود. مشارکت‌کنندگان در بخش کیفی (روش پدیدارشناختی)، ۲۴ نفر از کارآفرینان برتر با نمونه‌گیری نظری هدفمند و در بخش کمی (تحلیل معادله ساختاری)، ۱۰۰ نفر از کارآفرینان با تجربه بودند که به پرسشنامه محقق‌ساخته‌ی مستخرج از بخش کیفی پاسخ دادند. تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی تا رسیدن به اشباع و اجماع نظری جهت کدگذاری‌های اولیه ابعاد پژوهش در سازه موانع یادگیری کارآفرینی و تحلیل کمی آن با نرم‌افزار آماری Smart pls(۳) انجام شد. یافته‌ها نشان داد موانع یادگیری کارآفرینی از تجارب شکست کارآفرینان برتر ایران در ۳ سطح (فردی، میانی و کلان)، ۸ بعد به ترتیب، موانع (اقتصادی و مالی، زیرساختی، محیط کسب و کار، حمایتی، مدیریتی و سازمانی، اجتماعی- فرهنگی، ارتباطی و آموزشی و فردی (انسانی)) و ۲۸ گویه جای گرفتند. در نتایج کمی وجود رابطه بین ۸ بعد و سازه موانع یادگیری مثبت و معنی‌دار ($T \geq 2/58$) در سطح اطمینان ۹۵ درصد تأیید و کیفیت اندازه اثر ابعاد سازه، بالاتر از متوسط و قوی ارزیابی شد. برازش مدل پژوهش، مناسب و قوی ($GOF=0/596$) بود. به مدیران و کارآفرینان پیشنهاد می‌گردد، با ملاحظه ویژه موانع بازدارنده یادگیری کارآفرینانه مبتنی بر تجارب شکست کارآفرینان برتر را سطوح مذکور برطرف نمایند.

واژگان کلیدی: تجارب شکست، موانع کارآفرینی، کارآفرینان نوپا، کارآفرینی، یادگیری کارآفرینانه.

۱ شماره نمابر: ۷۷۶۵۸۱۳-۰۲۵۳ و آدرس پست الکترونیکی: Hosseinirasul@cfu.ac.ir

* عهده دار مکاتبات

+ شماره نمابر: ۷۷۶۵۸۱۳-۰۲۵۳ و آدرس پست الکترونیکی: Soltani63@gmail.com

۲ شماره نمابر: ۷۷۶۵۸۱۳-۰۲۵۳ و آدرس پست الکترونیکی: A_hejazi@cfu.ac.ir

۱- مقدمه

بدهد، مثلاً ممکن است او شروع به سرمایه‌گذاری مجدد نماید و یا متعهدتر از قبل به انجام کارهای موفقیت‌آمیز روی آورد. برآورد خطا به‌عنوان یک فرصت برای یادگیری، جو متمایل به یادگیری، تمایل برای سرپوش گذاشتن خطا و خود فشار خطا از عواملی هستند که به یادگیری از اشتباهات کمک می‌کند و یک از موانع یادگیری بشمار می‌رود.

موانع فنی یادگیری از شکست زمانی بوجود می‌آید که فرد دانش فنی پایه‌ای برای ورود مؤثر به جنبه‌های تحلیلی و علمی یادگیری از شکست را نداشته باشد، یا اینکه درک و آسیب‌شناسی فناوری دشوار است. طراحی عملیات وظایف ممکن است مبهم باشد یا نتواند شکست‌ها را شفاف نشان دهد. سیستم‌های اجتماعی از افراد انسانی که از نظر روانی پیچیدگی دارند، تشکیل شده است و اکثر افراد از عکس‌العمل به شکست خود احساسات منفی را به‌طور قوی تجربه کرده‌اند؛ به نحوی که یادآوری و بررسی آنها می‌تواند برایشان بسیار دردناک باشد. با توجه به اینکه یادگیری یک فرآیند است که اعضای آن مشغول به پرسیدن سوال، جستجوی بازخورد، آزمایش، تامل در نتایج و بحث درمورد اشتباهات است، می‌توان گفت که امنیت روانی در یادگیری از شکست نقش مهمی را ایفا می‌کند و با وجود امنیت روانی در یک محیط فرآیند یادگیری از شکست به‌وقوع می‌پیوندد. در واقع، این عقیده که وجود امنیت برای صحبت کردن در مورد اشتباهات در سازمان بدون ترس از عواقب منفی آن یک عامل کلیدی است که یادگیری از شکست را قادر می‌سازد [۱۷].

براساس دیدگاه نوظهور خلق فرصت فرایند کارآفرینی با روش آزمون و خطا شکل می‌گیرد. شکست‌ها و ناکامی‌ها، بخش مهمی از وقایع متداول در عرصه کارآفرینی هستند. در نگاه اول دردناک و هزینه‌آفرین هستند، اما به اعتقاد بسیاری از صاحب‌نظران از روش‌های اساسی یادگیری کارآفرینان به‌شمار می‌روند [۱۲]. با این وجود، هنوز نگاهی نظام‌مند، کل‌نگر و شفاف در مورد چگونگی یادگیری از خطاها و شکست‌های کارآفرینان و موانع بازدارنده یادگیری کارآفرینی براساس تجارب شکست کارآفرینان کمتر مورد توجه پژوهشگران در حوزه کارآفرینی قرار گرفته است.

ترس از شکست بین کارآفرینان نوظهور به دلیل موانع متعدد در مواجهه با بحران‌ها روی می‌دهد و منطقی است، نوع نگاه به آموزش و یادگیری از تجربیات دیگران کارآفرینان را قادر سازد و اکشن‌های افراد به تهدیدات مربوط به کسب و کارشان را درک کنند [۷]. موفقیت کسب و کارهای نوپا به محیط یا زیست بومی وابسته است که کارآفرین در آن فعالیت می‌کند [۲۶].

کارآفرینی فرایندی است همراه با خطرپذیری و کارآفرینان همیشه در معرض شکست قرار دارند و می‌بایست در انجام کار خود تجربه و تخصص کافی را داشته باشند تا با حداقل ریسک کار خود را انجام دهند. کارآفرینان در رسیدن به اهداف خود با شکست‌های زیادی برخورد می‌نمایند و یکی از مهمترین عواملی که می‌تواند به کارآفرینان در رسیدن به موفقیت کمک نماید یادگیری از تجربیات بدست آمده از شکست‌هاست [۷]. دانش کارآفرینانه، اغلب به یادگیری درخصوص شناسایی و استفاده از فرصت‌ها و یادگیری درخصوص نحوه غلبه بر موانع هنگام سازماندهی و اداره کردن بنگاه‌های اقتصادی جدید، یعنی برعهده گرفتن مسئولیت‌ها و تعهدات جدید مرتبط است [۲۴]. تجربه را چراغ راهنمای در آموزش کارآفرینی معرفی نمودند. کارآفرینی فعالیت اقتصادی جدید، موفق یا مؤثر (به‌عنوان کاتالیزور یا شکست‌خورده) براساس شاخص‌های جامعه است که رفتار بازار را تغییر می‌دهد [۹]. در جامعه کنونی از یک سو، نیاز شدیدی به استفاده از دستاوردهای کسب و کارهای کوچک و متوسط از قبیل اشتغال آفرینی، توسعه نوآوری و رقابت‌جویی ملی به چشم می‌خورد. از سوی دیگر، با توجه به نامساعد بودن محیط کسب و کار برای شکوفایی کسب و کارهای کوچک و متوسط، شاهد نرخ بالای شکست کسب و کارهای موجود به‌ویژه کسب و کارهای نوپا به‌صورت ضمنی و آشکار هستیم [۱۹].

براساس گزارش دیده بان جهانی کارآفرینی (۲۰۲۱)، در ترس از شکست در کارآفرینی شاخص ایران رتبه ۴۱ را بین ۴۵ کشور دارد و همچنین در میان ۶۰ کشور، در شاخص خروج از کسب و کار، ایران حائز رتبه ۵۶ با ۲٫۵ درصد است. براساس این گزارش شاخص ترس از شکست ایران، در سال‌های اخیر شاهد افزایش شاخص کارآفرینان در بخش ترس از ناکامی و شکست هستیم و همین امر می‌تواند تأثیری زیادی بر روی کاهش کارآفرینی در کشور داشته باشد. براساس جدیدترین گزارش دیده‌بان جهانی کارآفرینی، فقط چهار کشور هستند که بیشتر از ایرانی‌ها می‌ترسند در کارآفرینی شکست بخورند. این بدین معناست که موانع کسب‌وکار در ایران زیاد است. با این وجود، بیشتر مطالعات پیشین در ارتباط با موفقیت کسب‌وکار است و کمتر در مورد دلایل شکست کسب‌وکار بحث شده است. توضیح در رابطه با دلایل شکست می‌تواند احتمال موفقیت شرکت‌های بعدی را بهبود بخشد. با این حال شکست می‌تواند با توجه به وجود عواقب منفی، فرصت‌های فراوانی را برای کارآفرین فراهم آورد. می‌تواند انگیزه کارآفرینان و تصمیم‌گیری را به نحوی تحت تأثیر قرار

شکست، هر چند قابل توجه، اما قوی و قوی‌تر از قبل ظاهر شود [۱۳] و پس از تجربه و آموختن از شکست، به دنبال فرصت‌های جدید بروند [۱۸].

عدم توجه دولت به آموزش درست کسب‌وکار و فقدان آموزش مؤثر در کارآفرینی و مدیریت کسب‌وکار، رقابت سخت در بازار، فقدان نوآوری یا تخصص فنی برای بهبود یک محصول یا خدمات، دلایل اصلی شکست در کسب و کار هستند [۱۶].

موانع عوامل داخلی شرکت نوپا (بیمه کارآفرین، مدل کسب و کار، راهبردها، منابع شرکت و تعاملات شبکه‌ای)، عوامل محیط نزدیک (دانشگاه، رقبا، تأمین مالی سرمایه‌گذاران، زیرساخت‌های نوآوری، دولت، خانواده و جامعه، قوانین و مقررات) و عوامل محیط دور (عوامل خارج از اکوسیستم استارت‌آپی فاوا ایران و جهان) از عوامل اصلی شکست کسب و کارهای نوپای فناورانه در بخش (ICT) معرفی کردند [۱۷]. انگیزشی و نگرشی، ساختاری، آموزشی، اقتصادی و محیطی، شخصیتی را از مهمترین موانع کارآفرینی در آموزش دانشگاهی کشاورزی نام بردند [۸]. عوامل بیرونی اثرگذار از قبیل؛ ضعف اطلاع‌رسانی و ارتباطات گسترده، وجود تحریم‌های اقتصادی (بالا بودن عوارض گمرکی، بالا بودن نرخ ارز، وجود تحریم‌های اقتصادی)، نبود اتحادیه‌های صنفی، مخاطرات طبیعی را اثرگذار در شکست کارآفرینان محلی ذکر کردند. عدم توجه به همه جوانب کسب کار می‌تواند یکی از عوامل تأثیرگذار در شکست باشد [۲۳] و مدیریت زنجیره تأمین به‌عنوان یک رویکرد یکپارچه برای مدیریت صحیح جریان مواد و کالاها، اطلاعات و جریان نقدی، قادر است به شرایط محیطی به سرعت پاسخ دهد [۱۴].

موانع کاری زنان کارآفرین هنرهای صناعی را مشکل در تقسیم مسئولیت کار خانه و کار بیرون (عدم حمایت خانواده)، فقدان انگیزه روانی در توسعه تولید، ضعف در تجربه کاری و برنامه‌ریزی، نداشتن مکان برای ارائه تولید، نبود حمایت بیمه‌ها و پشتیبانی مسئولان، کمبود سرمایه و نداشتن ضامن برای وام‌های کارآفرینی، برشمردند [۱]. تحلیل شکست‌ها و مدیریت حوادث منفی پس از آن را مهمترین نتیجه حاصل از یادگیری از تجربیات شکست کارآفرینان می‌دانند [۲۵]، همچنین در تحقیق دیگری نشان داده شد که بیشترین درصد از شکست‌های مشاغل شامل عوامل فردی/سازمانی (داخلی) و محیطی (بیرونی) است [۴]. شرایط اقتصادی، حمایت سیاسی، ویژگی‌های صنعت و حس فرهنگی شکست را از عوامل کلانی یادگیری کارآفرینی از شکست دانستند. از این رو، پژوهش حاضر با هدف پر کردن این شکاف

با نگاه به زندگی بیشتر کارآفرینان و نام‌آوران بزرگ در جهان به این نتیجه خواهیم رسید که بدون شکست، پیروزی‌های مهم بدست نخواهد آمد و استفاده از تجربیات دیگران و اقداماتی که پس از شکست انجام می‌شود، می‌تواند ما را به موفقیت در فعالیت‌های کاری نزدیک نماید و اشتباهات ما را کاهش دهد. شکست یک واقعه در سفر کارآفرینی کارآفرینان است [۵]. شروع یک کسب و کار همیشه ریسک‌پذیر است و شانس موفقیت اندک است. از این رو، شناسایی دلایل این شکست‌ها، موضوع مهمی است، که باید به آن پرداخته شود [۲۰]. بیشتر مطالعات پیشین در ارتباط با موفقیت کسب‌وکار است و کمتر در مورد شناسایی و اولویت‌بندی موانع بازدارنده یادگیری از تجارب شکست کارآفرینان در کسب‌وکار بحث شده است. شناسایی موانع بازدارنده یادگیری از تجارب شکست می‌تواند احتمال موفقیت کارآفرینان بعدی را بهبود بخشد. از این رو، این پژوهش درصدد است تا با شناسایی و اولویت‌بندی موانع بازدارنده یادگیری کارآفرینانه مبتنی بر تجارب شکست کارآفرینان برتر ایران، از روش پژوهش آمیخته کیفی (پدیدار شناسی) و کمی (تحلیل مسیر) مهمترین موانع بازدارنده یادگیری کارآفرینی از تجارب شکست کارآفرینان برای موفقیت کارآفرینان کشور، به‌ویژه کارآفرینان نوپا، جهت جلوگیری از شکست مجدد تبیین نماید.

۲- مروری بر ادبیات و پیشینه پژوهش

در پیشینه پژوهش‌های مرتبط [۱۱] یادگیری و تجربه شکست در کسب و کار کارآفرینانه را بسیار درهم تنیده دانستند و اظهار داشتند که مجموعه‌ای از شکست‌های متداول کارآفرینانه گردآوری و یادگیری از تجربیات نیابتی جایگزین تجربیات خودزیسته شده و در دانشگاه تدریس گردد. ایجاد فرصت‌های کارآفرینی یکی از موثرترین زمینه‌ها در کارآفرینی فناورانه است. هدف از تئوری ایجاد فرصت ترسیم اقداماتی است که کارآفرینان برای شکل‌دهی و بهره‌برداری از فرصت‌ها انجام می‌دهند. فرصت‌های ایجاد شده به فرصت‌هایی اطلاق می‌شود که هیچ یک از طرف‌های عرضه و تقاضا به‌طور واضح و آشکار وجود نداشته باشند. سپس باید یک یا هر دو ایجاد شود و چندین اختراع اقتصادی در راه بازاریابی، فرانشیز و ... صورت گیرد تا بتوان آن فرصت را ایجاد نمود [۱۰].

در جدیدترین پژوهش‌ها نیز نشان داده شده است که دانش در مورد شکست به کارآفرینان کمک تا در کسب و کار بعدی خود آمادگی بیشتری داشته باشند [۳]. همچنین دانش فرایند یادگیری است که یک کارآفرین را قادر می‌سازد تا بعد از یک

انتخاب تعداد نمونه‌ی آماری در بخش کمی نمونه‌گیری تصادفی از ۱۳۵ نفر جامعه آماری مطابق فرمول کوکران ۱۰۰ نمونه لازم است. جامعه متشکل از کارآفرینان کارکشته‌ای است که دارای مطالعه و تحصیلات لازم در زمینه کارآفرینی هستند. بر این اساس شناسایی کارآفرینان در استان قم به کمک اداره کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی، شرکت شهرک‌های صنعتی، کانون کارآفرینان، مراکز مشاوره و کارآفرینی استان قم و کارآفرینان درحال تحصیل در مقاطع ارشد و دکتری دانشکده کارآفرینی دانشگاه تهران و دانشگاه آزاد اسلامی واحد قم (که به کمک اساتید و همراهی همکاران دانشگاه شناسایی شدند) انجام شده و مربوط به سال ۱۳۹۹ است. پس از بررسی‌های بعمل آمده نهایتاً ۱۳۵ نفر به‌عنوان جامعه آماری مشخص شد. اما با توجه به شیوع بیماری کرونا و تکمیل برخی پرسشنامه‌ها به‌صورت آنلاین، عدم دسترسی مستقیم به کارآفرین و عدم تمایل همکاری برخی کارآفرینان، تعداد ۱۳۵ پرسشنامه بین کارآفرینان به صورت حضوری و غیرحضوری (اینترنتی) توزیع گردید و در نهایت به تعداد ۱۰۰ پرسشنامه پژوهش که به درستی پاسخ داده شده بود، مورد تحلیل قرار گرفت. به دلیل حجم کم نمونه برای تحلیل داده ها از نرم افزار اسمارت پی ال اس استفاده گردید.

ابزار بخش کمی پژوهش: پرسشنامه محقق ساخته به‌شکل لیکرت ۷ ارزشی مستخرج از بخش کیفی پژوهش بود که روایی آن به تأیید ۵ تن اساتید دانشگاهی رسید و پایایی آن با پایایی ترکیبی برای تمام ابعاد بالاتر از ۰/۷۰۱ محاسبه شد. جهت برازش مدل و تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون‌های آماری با رویکرد واریانس محور نرم‌افزار آماری (Smart pls(3 استفاده شد، زیرا نرمال بودن توزیع داده‌ها حساس نیست.

پژوهشی، در پی پاسخ به این پرسش است: موانع یادگیری کارآفرینی از تجارب شکست کارآفرینان چیست؟ اولویت‌بندی هر یک از ابعاد و سنجش‌های مذکور برای موفقیت کارآفرینان کشور چگونه است؟ [۲۷]

۳- روش تحقیق

روش پژوهش از نظر راهبرد، آمیخته (کیفی و کمی)، با طرح تحقیق اکتشافی- متوالی، هدف کاربردی است. در بخش کیفی از روش پدیدارشناختی با رویکرد توصیفی از تجربه‌های زیسته مصاحبه‌شوندگان در قالب مصاحبه و در بخش کمی از آزمون‌های تحلیل معادله ساختاری واریانس محور انجام شد. نخست در بخش کیفی، از طریق مرور نظام‌مند اسناد پژوهشی مرتبط در این زمینه و مصاحبه‌های نیمه‌ساختار یافته با مشارکت‌کنندگان با کارآفرینان برتر کشور که دارای تجربه شکست هستند تا رسیدن به اشباع نظری^۳ و اجماع در کدگذاری‌های اولیه و ثانویه در سازه موانع بازدارنده کارآفرینان در یادگیری از تجارب شکست، در بیش از ۳ دور مصاحبه صورت گرفت. مشارکت‌کنندگان در بخش کیفی: نخبگان، کارآفرینان و صاحب‌نظران دانشگاهی حوزه مدیریت کارآفرینی کشور بودند که با نمونه‌گیری هدفمند به روش نظری (قضوتی)^۴، طی مصاحبه با صاحب‌نظر بیست و چهارم اشباع نظری حاصل گشت. یعنی از در مصاحبه داده‌ها تکراری شد، و کد اولیه (گویه) جدیدی اضافه نشد. ابزار پژوهش در بخش کیفی، برگه‌های کدگذاری طبق دستورالعمل محقق ساخته و مصاحبه‌های نیمه ساختارمند با صاحب‌نظران مذکور بودند که روایی آن توسط اعضای گروه پژوهش تأیید و پایایی آن با معیار پی اسکات (ضریب توافق بین کدگذاران) ۰/۹۵ محاسبه شد. جامعه‌ی آماری بخش کمی، کارآفرینان با تجربه، بودند. جهت

جدول ۱: ارزیابی روایی مصاحبه

ردیف	معیار	شرح
۱	اعتمادپذیری	بررسی چندین باره سؤال‌های مصاحبه نیمه ساختار یافته به‌منظور شفاف بودن سؤالات؛ دقت پژوهشگر و بررسی چند بار کدهای اتخاذ شده از مصاحبه‌ها؛ گردآوری اطلاعات کافی با رعایت اشباع نظری؛
۲	انتقال‌پذیری	نمونه‌گیری نظری؛ مفاهیم نظری ارائه شده از داده‌های حاصل از تمامی مصاحبه‌شوندگان این مطالعه استخراج شد.
۳	اتکاپذیری	احصای تجربیات جاری و پیشین خبرگان در مورد موضوع پژوهش؛ رعایت ابزارهای روش‌شناختی در طول پژوهش؛
۴	تصدیق‌پذیری	مرور مصاحبه‌های انجام شده و ارزیابی تفسیرهای محقق از سوی دیگران؛ بسط و پالاش تفسیرها از طریق تأیید خلاصه الگوی صورت‌بندی شده توسط ۵ تن از خبرگان.

جمعیت‌شناختی آن‌ها در جدول شماره ۲ آمده است.

۴- یافته‌ها

۴-۱- توصیف جمعیت شناختی

در پژوهش کیفیت مشارکت‌کنندگان مدنظر بود. ویژگی

جدول ۲: ویژگی سطح تحصیلات و جنسیت جمعیت شناختی مصاحبه‌شوندگان در مصاحبه‌ها

جنسیت	ویژگی جمعیت شناختی		کارآفرینان برتر ایران		مجموع کیفی		کارآفرینان با تجربه		مجموع کمی
	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	
سطح تحصیلات	کمتر از کارشناسی	۰	۰	۰	۰	۰	۴	۷	۱۱
	کارشناسی	۵	۲	۷	۲۲	۱۲	۳۴	۳۹	۳۹
	کارشناسی ارشد	۶	۴	۱۰	۱۸	۲۱	۱۶	۱۰۰	۱۰۰
	دکتری و دانشجوی دکتری	۴	۳	۷	۱۰	۶	۲۴	۹	۱۵
مجموع		۱۵	۹	۲۴	۵۴	۴۶	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰

براساس کدگذاری مصاحبه‌ها در روش کیفی پدیدار شناسی، مقولاتی که با یکدیگر ارتباط نظری داشتند، به روش استقرایی گویه‌های مرتبط با هر بعد از موانع بازدارنده یادگیری شناسایی و کدگذاری شدند. بنابراین فرایند کدگذاری سازه موانع بازدارنده به ترتیب در ۳ سطح (فردی، میانی و کلان)، ۸ بعد، موانع (فردی (انسانی) با ۲ گویه، اجتماعی- فرهنگی با ۵ گویه، ارتباطی و آموزشی با ۳ گویه، زیرساختی با ۳ گویه، مدیریتی و سازمانی با ۵ گویه، حمایتی با ۳ گویه، اقتصادی و مالی با ۴ گویه، محیط کسب و کار با ۳ گویه)، در مجموع ۲۸ گویه انجام شد. کدگذاری ثانویه، شامل ۸ بعد مذکور بود که طی مشورت با اساتید دانشگاهی و صاحب نظران، اجماع گروه مصاحبه داده‌های الگوی کیفی مذکور در قالب ۸ بعد، ۲۸ کد اولیه (گویه) مشخص شد.

تحلیل کمی پژوهش: برای مقایسه دیدگاه‌های مختلف در مورد نتایج کیفی پژوهش، از جامعه آماری مشغول به فعالیت در این حوزه در کشور (کارآفرینان با تجربه) در قالب پرسشنامه لیکرت ۷ ارزشی نظرسنجی شد تا موانع موجود را با موانع

بازدارنده مستخرج از نتایج کیفی پژوهش، اولویت‌بندی، مقایسه، برقراری روابط و اندازه اثر بین ابعاد، با سازه پژوهش در معرض قضاوت دیگران قرار داده که در جداول شماره ۳ تا ۷ تبیین شده است.

نتایج جدول شماره ۳، نشان می‌دهد که نتایج آزمون KMO و معنی‌داری آزمون بارتلت ($P < 0.05$) و ($KMO > 0.663$) حجم نمونه و داده‌ها برای تحلیل عاملی مناسب است. همچنین نتایج آزمون کروی بودن بارتلت نیز معنی‌دار است، پس فرض مخالف تأیید می‌شود، یعنی بین گویه‌های هر سازه همبستگی معنی‌دار وجود دارد.

جدول ۳: نتایج آزمون KMO و معنی‌داری آزمون بارتلت در مدل پژوهش

معدناداری (Sig.)	درجه آزادی (df)	آزمون کروی بارتلت با تقریب خی دو ^۱	اندازه‌گیری (KMO) کیسر، می‌یر، اولکین از کافی بودن نمونه‌گیری ^۹	آزمون سازه پژوهش
۰/۰۰۰۱	۳۷۸	۶۲۳/۴۹۳	۰/۶۶۳	موانع یادگیری از تجارب شکست کارآفرینان

8 Fornell- Larcker

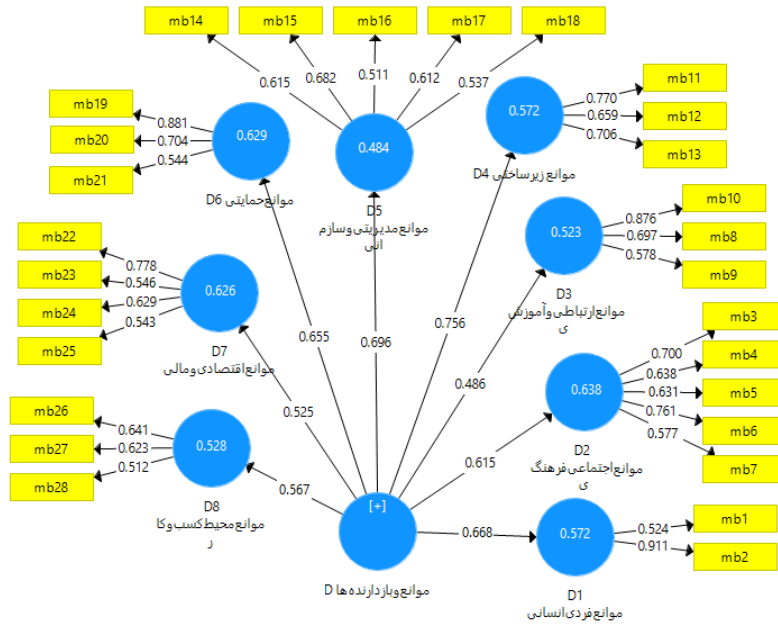
9 Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy

10 Bartlett's Test of Sphericity Approx. Chi-Square

5 Item Reliability

6 Convergent Validity

7 Discriminant Validity

شکل ۱: بارعاملی، ضرایب مسیر و ضریب تبیین مدل اولیه

جدول ۴: مقادیر تحلیل عاملی اکتشافی و بارهای عاملی تأییدی با رتبه‌بندی گویه‌های هر بعد و سازه

ردیف	ابعاد	بار عاملی	رتبه	گویه‌های مربوط به: موانع بازدارنده یادگیری از تجارب شکست کارآفرینان	میزان اشتراک	رتبه در سازه	بار عاملی	رتبه‌بندی در مقوله
۱	موانع فردی (انسانی)	۰/۷۰۷	۸	موانع انسانی: نبود شایستگی‌های علمی، حقوقی، و مدیریتی، بی‌توجهی به صلاحیت‌های حرفه‌ای، ضعف روحیه واقع‌بینی و عینیت‌گرایی، سوگیری‌های شخصی، عدم اعتماد به نفس، ترس از شکست،	۰/۷۸۷	۲	۰/۵۲۴	۲
۲				موانع درون فردی: بی‌اعتقادی به موثر بودن و مفید بودن خویش، ناتوانی در ارائه راه‌حل‌های سازنده و مفید، موافقت بی‌قید و شرط با افکار و عقاید دیگران، بدبینی و منفی‌نگری، میزان کمی تحمل در برابر مشکلات، عدم وجود انگیزه، عدم پیش‌بینی موانع، غرور بیجا و عدم توجه به نظرات دیگران،	۰/۶۱۰	۲۳	۰/۹۱۱	۱
۳	موانع اجتماعی-فرهنگی	۰/۷۳۶	۶	موانع فرهنگ فردگرایی در سازمان: عدم توجه به شناسایی شکست‌ها به دلیل احتمال تضعیف عزت نفس فرد و فرهنگ سازمانی گریز و اجتناب از قبول شکست،	۰/۵۹۲	۲۵	۰/۷۰۰	۲
۴				موانع اجتماعی و فرهنگی: نگاه منفی فرهنگی به کارآفرینی و خوداشتغالی در اجتماع	۰/۷۰۲	۱۰	۰/۶۳۸	۳
۵				بحران‌های اجتماعی و فرهنگی: شکاف فرهنگی و ارزش‌های کارآفرینان با جامعه در ارزش‌ها، هنجارها و نیازهای اجتماعی و بحران‌های پیشرو (فردی، اجتماعی و سازمانی) کارکنان و مردم کشور و کم‌رنگ شدن اخلاقیات در جامعه و شیوع بی‌تفاوتی اجتماعی و صنفی در ارائه تجارب کارآفرینی ناشی از شکست	۰/۶۹۰	۲۴	۰/۶۳۱	۴
۶				موانع اجتماعی و ارزشی: پذیرش تنوع فرهنگی، عقاید اجتماعی، هنجارها، پاداش رفتارها، آرمان‌های فردی و ملی و مکاتب دینی، توسعه کسب و کارها در ارتباط مستقیم با توسعه فرهنگی و ارزش‌های حاکم بر جامعه دارد	۰/۶۲۲	۲۱	۰/۷۶۱	۱

۷				موانع نگرش جامعه: نبود نگرش‌های اجتماعی و فرهنگی مثبت به کارآفرینی در جامعه، عدم حمایت خانواده‌ها از کارآفرینی و استارت‌آپ‌ها در جامعه	۰/۶۳۲	۱۸	۰/۵۷۷	۵
۸				موانع ارتباطی: فقدان یک نظام اطلاع‌رسانی جامع و مناسب به منظور برقراری تعامل بین مدیران و کارآفرینان با آخرین تجارب شکست و مناسبات سلیقه‌ای در جذب طرح‌های کارآفرینی	۰/۷۹۹	۱	۰/۸۷۶	۱
۹	موانع ارتباطی و آموزشی	۰/۷۲۸	۷	موانع آموزشی: فرهنگ نامتوازن کارآفرینی در دانشگاه‌ها، ضعف در شناسایی نیازها و کمبودها و تیم‌سازی و یافتن مشاور و منتور با تجربه و تخصص بازار کار، روش‌های غلط آموزش کارآفرینی و عدم متناسب آموزش‌ها با کسب‌وکار مورد نیاز	۰/۷۸۵	۳	۰/۶۹۷	۲
۱۰				موانع محیط آموزشی: جدایی دانشگاه از صنعت با همسوس نبودن آموزش‌های علمی با نیاز صنعت، عدم آشنایی به علم بازاریابی، کیفیت آموزش‌های عملی و کاربردی و کارورزی ضعیف دانشگاهی با تربیت دانش‌آموختگانی که در نهایت در پی کار هستند نه کارآفرینی	۰/۷۸۳	۴	۰/۵۷۸	۳
۱۱	موانع زیرساختی	۰/۷۶۵	۲	موانع زیرساختی: فقدان زیرساخت‌های مناسب از قبیل تجهیزات ارتباطی، مشکلات شبکه‌ای و مخابراتی و زیرساخت‌های فنی در توسعه کسب و کارها	۰/۷۱۹	۷	۰/۷۷۰	۱
۱۲				موانع فنی: ابهام در شکست‌های کوچک به دلیل پیچیدگی سیستم‌ها، نبود مهارت‌ها و تکنیک‌های مورد نیاز برای درس گرفتن از شکست، نبود دانش لازم برای طراحی فضای آزمایش و با بانک اطلاعاتی مرجع و کامل در این زمینه	۰/۵۳۷	۲۷	۰/۶۵۹	۳
۱۳				عدم تناسب زیرساخت‌ها: در زیرساخت‌های سخت‌افزاری با نرم‌افزاری در اجرای طرح‌های کارآفرینی و عدم به‌روزرسانی تغییرات محیطی در زیرساخت‌های (سازمانی، فرهنگی و اجتماعی) ناشی از عدم انعطاف‌پذیری ساختارهای دولتی و زیرساخت‌های آن با تغییرات محیطی و اجتماعی مورد نیاز کارآفرینان	۰/۶۱۴	۲۲	۰/۷۰۶	۲
۱۴	موانع مدیریتی و سازمانی	۰/۷۴۲	۵	حق نسخه برداری و ثبت ایده: ضعف در تجاری‌سازی و مالکیت فکری و معنوی ناشی از عدم وجود حق نسخه‌برداری (قانون کپی‌رایت)، مقاومت مدیران در برابر تغییرات و اصلاحات اجتناب‌ناپذیر در قوانین تجاری و ثبت ایده و شرکت و مالکیت فکری و معنوی (IP)؛	۰/۴۹۰	۲۸	۰/۶۱۵	۲
۱۵				محافظه‌کاری مدیران در تغییر و نوآوری: حمایت‌های ناکافی و غیرمؤثر مدیران دولتی از کارآفرینان و پدیدآورندگان نوآوری در صنعت تولید و خدمات کشور	۰/۶۸۸	۱۱	۰/۶۸۲	۱
۱۶				بروکراسی اداری: دسترسی سخت و زمان‌بر در بروکراسی اداری جهت اخذ مجوز ثبت ایده و اجرای ایده،	۰/۷۲۹	۶	۰/۵۱۱	۵
۱۷				فقدان مهارت: مهارت‌های مدیریتی و بازاریابی، دانش حقوقی، فنی، مالی و حسابداری،	۰/۶۲۸	۲۰	۰/۶۱۲	۳
۱۸				چالش‌های مدیریت آتی‌نگر: عدم ثبات قوانین، دانش محور نبودن قوانین، به روز نبودن قوانین، سبک رهبری، فرار نخبگان، مدرک‌گرایی، حوادث غیرمترقبه در کشورمان از جمله سیل، زلزله، آلودگی هوا، و اخیراً موضوع کرونا	۰/۶۸۷	۱۲	۰/۵۳۷	۴
۱۹	موانع حمایتی	۰/۷۴۵	۴	عدم ثبت و مستندسازی: دلایل شکست کارآفرینان و تشکیل بانک اطلاعاتی مرجع از تجارب شکست	۰/۶۷۹	۱۳	۰/۸۸۱	۱
۲۰				موانع حمایت اداری و سازمانی: نظیر ثبت شرکت، قوانین مالیاتی، اخذ مجوزهای سرمایه‌گذاری و بهره‌برداری، ثبت اختراع، قانون تجارت، قانون کار، قوانین بیمه و بازنشستگی و جواز احداث ساختمان که پیامد این موضوع صرف زمان و هزینه برای کارآفرینان جوان است.	۰/۶۶۷	۱۵	۰/۷۰۴	۲

۲۱				عدم یکپارچگی قوانین و نهادهای حمایتی: عدم حمایت کافی از بخش خصوصی، فقدان قوانین حمایتگر از کارآفرینان، عدم انعطاف قوانین، منطقی نبودن و احساسی بودن قوانین، موانع موجود در قانون کار، قوانین پولی بانکی و قانون تأمین اجتماعی،	۰/۵۴۴	۲۶	۰/۵۴۴	۳
۲۲				تورم و رکود: نرخ فزاینده تورم، گرانی و یارکود حاکم بر اقتصاد کشور در ارائه نوآوری و خلاقیت (بحران مالی)، محدودیت در منابع مالی، اطلاعاتی و فنی	۰/۷۱۲	۸	۰/۷۷۸	۱
۲۳				تحریم‌ها و مشکلات مالی: وضعیت نامناسب مالی، فقدان کمبود سرمایه شخصی، مشکل دریافت وام، کمبود منابع مالی یا عدم دسترسی به آن، رشد پایین اقتصادی جامعه و تحریم‌های اقتصادی، سیاسی و ...	۰/۶۷۱	۱۴	۰/۵۴۶	۳
۲۴		موانع اقتصادی و مالی		موانع اقتصادی: نامعلوم بودن سیاست و استراتژی اقتصادی کشور، محدودیت‌های مالی اقتصادی، فقدان سرمایه و پشتیبانی‌های مالی ناکارآمد، مشکل تأمین سرمایه، ناتوانی در پذیرش ریسک مالی، موانع تسهیلاتی،	۰/۶۶۲	۱۶	۰/۶۲۹	۲
۲۵				کمبود سرمایه و بودجه: کمبود منابع مالی، پس‌اندازهای شخصی و ضمانت، دوره‌های انتظار طولانی برای دریافت وام، ناآشنایی با روشهای ممکن برای تأمین اعتبار برای تأسیس بنگاه و نبود مراکز وام‌دهی،	۰/۷۰۴	۹	۰/۵۴۳	۴
۲۶				موانع محیطی: نبود بازار مناسب و وضعیت اقتصادی و تجاری جامعه، باز نبودن بازار و تجارت آزاد،	۰/۷۳۸	۵	۰/۶۴۱	۱
۲۷		موانع محیط کسب و کار		موانع سرمایه‌گذاری: زیربنایی دولت، تشویق جو و فضای عمومی حاکم بر جامعه به خلق و اجرای ایده‌های جدید، خدمات بیمه، بانکی و ...	۰/۶۲۴	۱۹	۰/۶۲۳	۲
۲۸				موانع بازار: زیرساخت‌های کسب‌وکار، زیرساخت‌های فیزیکی برای توسعه و رقابت در بازارها	۰/۶۵۴	۱۷	۰/۵۱۲	۳

تمامی بارهای عاملی اکتشافی (مقادیر اشتراکی)، بار عاملی

گویه‌ها و ابعاد نیز بالاتر از ۰/۵ بودند. بنابراین در مدل حفظ شدند.

جدول ۵: ضرایب پایایی پرسشنامه پژوهش

سازه اصلی	تعداد گویه	آلفای کرونباخ	پایایی مرکب	(AVE)	ابعاد (مقوله‌ها)	تعداد گویه	آلفای کرونباخ	پایایی مرکب	روایی همگرا (AVE)
موانع بازدارنده یادگیری از تجارب شکست کارآفرینان	۲۸	۰/۸۴۴	۰/۸۹۲	۰/۶۲۴	موانع فردی (انسانی)	۲	۰/۷۲۲	۰/۷۹۷	۰/۶۳۵
					موانع اجتماعی- فرهنگی	۵	۰/۷۱۵	۰/۶۹۹	۰/۴۸۸
					موانع ارتباطی و آموزشی	۳	۰/۸۵۶	۰/۷۰۹	۰/۵۰۲
					موانع زیرساختی	۳	۰/۷۵۱	۰/۸۶۶	۰/۷۴۹
					موانع مدیریتی و سازمانی	۵	۰/۷۵۴	۰/۸۳۱	۰/۶۹۰
					موانع حمایتی	۳	۰/۷۵۳	۰/۸۶۰	۰/۷۳۹
					موانع اقتصادی و مالی	۴	۰/۶۷۰	۰/۷۷۴	۰/۵۹۹
					موانع محیط کسب و کار	۳	۰/۷۰۱	۰/۷۶۹	۰/۵۹۱

ارزیابی برازش مدل ساختاری: اولین و ابتدایی‌ترین معیار

برازش مدل ساختاری، ضرایب معنی‌داری تی است. در جدول

در جدول شماره ۵، متغیرهای پنهان دارای مقدار آلفای

کرونباخ بالای ۰/۶۳۵ و پایایی مرکب بالاتر از ۰/۶۹۹ داشتند.

شماره ۶ مقادیر تی ($T \geq 2/58$)، این امر معنادار بودن تمامی روابط بین سازه‌ها را در سطح اطمینان ۹۹ درصد نشان می‌دهد.

معیار اندازه‌گیری اثر (F^2): توسط کوهن^{۱۱} (۱۹۸۸) برای تعیین شدت رابطه میان سازه‌های مدل مقادیر $0/15$ ، $0/02$ و $0/35$ یا بیشتر نشانگر اندازه اثر کوچک، متوسط و بزرگ یک

سازه بر سازه دیگر معرفی شد.

معیار ضریب تعیین^{۱۲} (R^2): نشانگر اثر یک متغیر برون‌زا بر یک متغیر درون‌زاست. در سازه‌های برون‌زا مقدار آن صفر است. چین^{۱۳} (۱۹۹۸) مقادیر $0/19$ ، $0/33$ و $0/67$ یا بیشتر را مقدار ملاک جهت مقادیر ضعیف، متوسط و قوی R^2 معرفی کرد.

جدول ۶: ضریب و سطح معنی‌داری بین روابط و ضریب اندازه اثر (F^2)

رابطه بین سازه‌ها با ابعاد	مقدار تی - values	ضریب مسیر	معنی‌داری P- values	نتیجه	F^2	کیفیت F^2
موانع بازدارنده یادگیری <<< موانع فردی (انسانی)	۴/۲۸۶	۰/۶۶۸	۰/۰۰۶	تأیید رابطه	۰/۲۷۸	بیش از متوسط
موانع بازدارنده یادگیری <<< موانع اجتماعی-فرهنگی	۵/۹۰۹	۰/۶۱۵	۰/۰۰۰۱	تأیید رابطه	۰/۶۰۸	بزرگ
موانع بازدارنده یادگیری <<< موانع ارتباطی و آموزشی	۳/۱۶۹	۰/۴۸۶	۰/۰۰۲	تأیید رابطه	۰/۴۱۰	بزرگ
موانع بازدارنده یادگیری <<< موانع زیرساختی	۱۲/۳۰۷	۰/۷۵۶	۰/۰۰۰۱	تأیید رابطه	۱/۳۳۶	بزرگ
موانع بازدارنده یادگیری <<< موانع مدیریتی و سازمانی	۱۱/۳۷۶	۰/۶۹۶	۰/۰۰۰۱	تأیید رابطه	۰/۹۳۸	بزرگ
موانع بازدارنده یادگیری <<< موانع حمایتی	۸/۱۱۲	۰/۶۵۵	۰/۰۰۰۱	تأیید رابطه	۰/۷۵۲	بزرگ
موانع بازدارنده یادگیری <<< موانع اقتصادی و مالی	۴/۱۵۱	۰/۵۲۵	۰/۰۰۰۱	تأیید رابطه	۰/۳۸۱	بزرگ
موانع بازدارنده یادگیری <<< محیط کسب و کار	۳/۹۲۷	۰/۵۶۷	۰/۰۰۰۱	تأیید رابطه	۰/۳۷۸	بزرگ

ضرایب مسیر ($0/756-0/486$) و ضریب اندازه اثر ابعاد مدل پژوهش ($0/278-1/336$) بالاتر از متوسط و بزرگ هستند.

ضریب قدرت پیش‌بینی (Q^2): هنسeler و همکاران^{۱۴} (۲۰۰۹) جهت شدت قدرت پیش‌بینی مدل در مورد مؤلفه‌های درون‌زا سه مقدار $0/15$ و $0/35$ را به ترتیب پیش‌بینی ضعیفی، متوسط و قوی در قبال شاخص‌های آن مؤلفه تعیین نمودند. در جدول شماره ۳، مقادیر متغیرهای مستقل مدل $Q^2 > 0/142$ هستند و مدل از قدرت پیش‌بینی خوبی دارد.

برازش مدل کلی با معیار (GOF): شاخص نیکویی برازش^{۱۵} (GOF) معیاری برای بررسی برازش کلی مدل جهت پیش‌بینی

متغیرهای درون‌زا به پیشنهاد تنتهاوس و همکاران^{۱۶} (۲۰۰۴) می‌باشد. این شاخص، مجذور ضرب دو مقدار متوسط اشتراکی^{۱۶} و متوسط ضریب تعیین است. $0/1$ ، $0/25$ و $0/36$ به ترتیب به‌عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای GOF طبق فرمول زیر معرفی شده‌اند [۲].

$$GOF = \sqrt{\text{average (Communality)} * R^2}$$

$$GOF = 0/596 \text{ و } \text{Average} = 0/624$$

$$(\text{Communalities}) = 0/571, \text{Average } (R^2) =$$

GOF محاسبه شده پژوهش برابر $0/596$ است و بنابراین برازش مدل کلی پژوهش قوی است.

14 Henseler & et al.

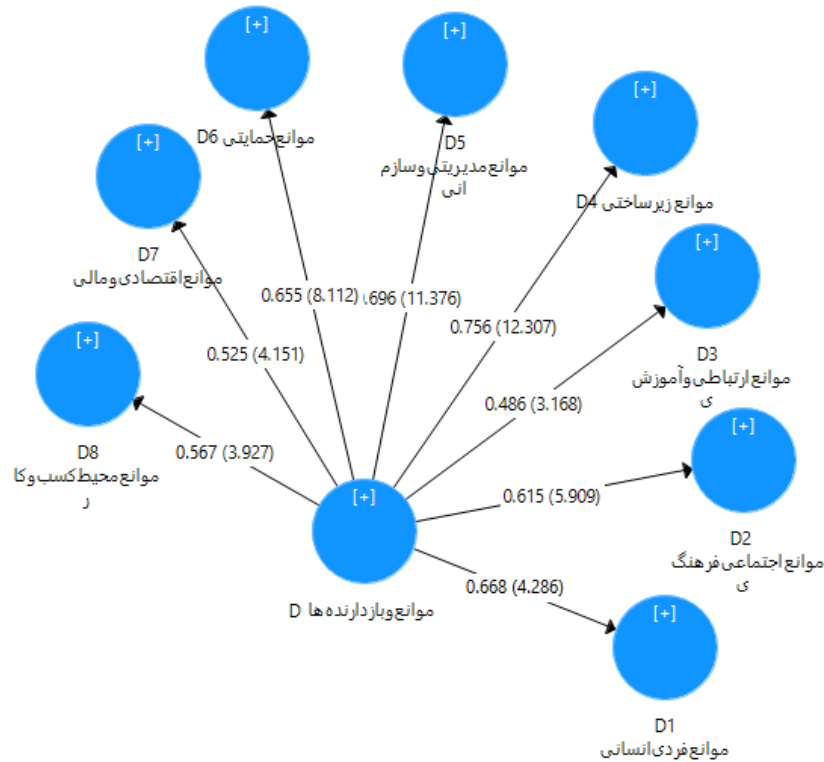
15 Goodness of fit

16 Communality

11 Cohen

12 R Squares Average

13 Chin

شکل ۲: ضرایب مسیر و مقدار تی مدل پژوهش

جدول ۷: مقادیر ضریب تعیین R^2 متغیرهای درون‌زا، ضریب شاخص Q^2 قدرت پیش‌بینی مدل تحقیق

سازه‌ها و ابعاد	ضریب تعیین R^2	R^2 اصلاح شده	کیفیت	قدرت پیش‌بین	کیفیت
موانع فردی (انسانی)	۰/۵۷۲	۰/۵۶۸	بیش از متوسط	۰/۲۱۸	نزدیک به قوی
موانع اجتماعی- فرهنگی	۰/۶۳۸	۰/۶۳۴	بیش از متوسط	۰/۳۱۶	قوی
موانع ارتباطی و آموزشی	۰/۵۲۳	۰/۵۱۹	بیش از متوسط	۰/۱۹۲	بیش از متوسط
موانع زیرساختی	۰/۵۷۲	۰/۵۶۸	بیش از متوسط	۰/۵۶۵	قوی
موانع مدیریتی و سازمانی	۰/۴۸۴	۰/۴۷۹	بیش از متوسط	۰/۴۷۱	قوی
موانع حمایتی	۰/۶۲۹	۰/۶۲۵	بیش از متوسط	۰/۴۱۲	قوی
موانع اقتصادی و مالی	۰/۶۲۶	۰/۶۲۲	بیش از متوسط	۰/۱۹۳	بیش از متوسط
موانع محیط کسب و کار	۰/۵۲۸	۰/۵۲۴	بیش از متوسط	۰/۱۴۲	متوسط

آموزشی، زیرساختی، مدیریتی- سازمانی، حمایتی، اقتصادی- مالی و محیط کسب و کار) و ۲۸ مفهوم (گویه یا سنجه): ۱. موانع انسانی، ۲. موانع درون فردی، ۳. موانع فرهنگی فردگرایی، ۴. موانع اجتماعی و فرهنگی، ۵. بحران‌های اجتماعی و فرهنگی، ۶. موانع اجتماعی و ارزشی، ۷. موانع نگرش جامعه، ۸. موانع ارتباطی، ۹. موانع آموزشی، ۱۰. موانع محیط آموزشی، ۱۱. موانع زیرساختی، ۱۲. موانع فنی، ۱۳. عدم تناسب زیرساخت‌ها، ۱۴. حق نسخه‌برداری و ثبت ایده، ۱۵. محافظه‌کاری در تغییر، ۱۶. بروکراسی اداری، ۱۷. فقدان مهارت، ۱۸. چالش‌های مدیریت، ۱۹. مستندسازی، ۲۰. موانع حمایت اداری و سازمانی، ۲۱. عدم

بر اساس نتایج جدول شماره ۵: ضریب تعیین ابعاد اصلی مدل در بازه (۰/۴۷۹-۰/۶۳۴) و قدرت پیش‌بین متغیرها (۰/۵۶۵-۰/۱۹۲) بالاتر از متوسط و قوی محاسبه شد.

۵- بحث و نتیجه‌گیری

با توجه به کدگذاری براساس روش کیفی از مسیر اجرای پدیدارشناسی پژوهش، مشخص گردید که موانع بازدارنده یادگیری از تجارب شکست کارآفرینان برتر ایران در ۳ سطح (۱. موانع سطح فردی، ۲. موانع سطح میانی، ۳. موانع سطح کلان)، ۸ بعد موانع (فردی (انسانی)، اجتماعی- فرهنگی، ارتباطی و

یکپارچگی قوانین و نهادهای حمایتی، ۲۲. تورم و رکود، ۲۳. تحریم‌ها و مشکلات مالی، ۲۴. موانع اقتصادی، ۲۵. نبود سرمایه و بودجه، ۲۶. موانع محیطی، ۲۷. موانع سرمایه‌گذاری، ۲۸. موانع بازار است. در نتایج کمی پژوهش (نتایج حاصل از تحلیل پرسشنامه‌های تکمیل شده)، در جدول شماره ۶ مشخص گردید که مقدار تی روابط ابعاد موانع بازدارنده یادگیری از تجارب شکست کارآفرینان برتر ایران، بالاتر از مقدار ۲/۵۸ است، در نتیجه در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار هستند و ضرایب مسیر بین موانع یادگیری مذکور در بازه (۰/۷۵۶-۰/۵۲۵) قرار دارند. همچنین میزان اندازه اثر ابعاد (متغیرهای) شرایط مداخله‌گر (میانجی) در بازه (۰/۳۳۶-۰/۲۷۸) دارای کیفیت بالاتر از متوسط و قوی محاسبه شد. از آنجا که هرچه مقدار R^2 مربوط به سازه‌های درون‌زای یک مدل بیشتر باشد، نشان از برازش بهتر مدل است. در جدول شماره ۷، مقادیر R^2 ضریب تعیین (تبیین) متغیرهای درون‌زای موانع یادگیری در مدل پژوهش در بازه (۰/۴۸۴-۰/۶۳۸) بالاتر از متوسط و قوی گزارش شد و مقدار Q^2 قدرت پیش‌بینی متغیرهای موانع یادگیری در بازه (۰/۹۳۴-۰/۶۷۵) قوی ارزیابی شد. پژوهشی که به بررسی موانع یادگیری از تجارب شکست کارآفرینان برتر ایران و استخراج مؤلفه‌های آن در این حوزه یا سایر سازمان‌های یا صنایع پرداخته باشد، با مطالعه مبانی نظری و پژوهش‌های انجام شده، مشاهده نگردید. با این وجود در تعدادی از پژوهش‌ها، به برخی از ابعاد و سنجه‌های شناسایی شده اشاره شده است. در واقع، نتایج پژوهش در این قسمت با نتایج [۱۱] در موانع آموزشی و محیط آموزشی؛ [۱۶] در موانع زیرساختی، حمایتی و مدیریتی-سازمانی؛ [۸] در موانع فردی، ساختاری، آموزشی، اقتصادی و محیطی؛ [۲۳] در موانع ارتباطی و اقتصادی؛ [۱] در موانع حمایتی و فردی؛ [۲۵] در موانع انگیزشی و روان‌شناختی، [۴] در موانع موجود در عوامل فردی/سازمانی و محیطی و [۲۷] در موانع اقتصادی، حمایتی و فرهنگی، همخوان و همراستاست. افزایش رقابت پذیری ملی به دنبال رقابت پذیری شرکت‌ها عامل مهم توسعه اقتصادی است [۲۲].

پژوهشی که نتایج آن مغایر با نتایج پژوهش حاضر باشد، مشاهده نگردید. البته با توجه به رویکرد اکتشافی پژوهش حاضر جهت استفاده از تجارب شکست کارآفرینان برتر ابتدا هر کارآفرین نوپا بایستی به موانع یادگیری مذکور در ۸ بعد شناسایی شده توجه نماید تا استفاده مطلوب از تجارب شکست کارآفرینان را در کسب و کار خود را کسب کنند.

در تبیین یافته‌های پژوهش می‌توان گفت که با اهمیت‌ترین موانع اثرگذار در یادگیری از تجارب شکست کارآفرینان ایران، از نظر پاسخگویان به ترتیب توجه به: (۱) موانع اقتصادی و مالی، (۲) موانع زیرساختی، (۳) موانع محیط کسب و کار، (۴) موانع حمایتی، (۵) موانع مدیریتی و سازمانی، (۶) موانع اجتماعی-فرهنگی، (۷) موانع ارتباطی و آموزشی و (۸) موانع فردی (انسانی)، مرتبط با موانع بازدارنده یادگیری از تجارب شکست کارآفرینان ایران است. نحوه یادگیری کارآفرینان ممکن است متحول شود؛ زیرا فناوری‌های دیجیتال فضاهای جدیدی را برای یادگیری فراهم می‌کند. جوامع آنلاین می‌توانند هزاران شرکت کننده را جمع‌آوری کنند و فرصت‌های جدیدی برای یادگیری در اختیار کارآفرینان قرار دهند که محدود به زمان، مکان یا طبقه اجتماعی نیست [۱۸]. در واقع رفع این موانع، بستر لازم را در کارآفرینان نوپا، جهت بهبود مدل یادگیری کارآفرینانه مبتنی بر تجارب شکست کارآفرینان برتر ایران فراهم می‌سازند.

با توجه به شیوه‌های جدید آموزش و استفاده از فضای مجازی می‌توان شرایط مناسبی را در تعامل کارآفرینان نوپا با منتورها و کارآفرینان برتر و با تجربه ایران برقرار نمود و شاهد اعتلای یادگیری کارآفرینانه مبتنی بر تجارب شکست کارآفرینان برتر ایران بود. از این رو پیشنهاد می‌گردد که مدیران و دست‌اندرکاران این حوزه با تقویت ارتباطات و رایزنی با محیط بیرونی مرتبط با رفع موانع محیطی پویا در جهت رشد و تقویت کارآفرینان نوپا برقرار نمایند تا به رشد اقتصادی کشور منتج گردد. رفع موانع اعم از موانع محیط کسب و کار، نظیر موانع محیطی، موانع سرمایه‌گذاری و موانع توسعه بازار؛ موانع اقتصادی و مالی، نظیر تورم و رکود اقتصادی، تحریم‌ها و مشکلات مالی و موانع سیاست‌گذاری اقتصادی موانع مدیریتی و سازمانی، نظیر حق نسخه‌برداری و ثبت ایده، محافظه‌کاری در تغییر، بروکراسی اداری، فقدان مهارت و چالش‌های مدیریت آتی‌نگر؛ موانع زیرساختی، نظیر فقدان زیرساخت‌های مناسب، موانع فنی و عدم تناسب زیرساخت‌ها؛ موانع ارتباطی و آموزشی نظیر فقدان یک نظام اطلاع‌رسانی جامع و مناسب، ضعف در برنامه‌ریزی آموزشی و کمبود آموزش‌های کارآفرینی، جدایی دانشگاه از صنعت؛ موانع حمایتی نظیر موانع حمایت اداری و سازمانی، عدم یکپارچگی قوانین و نهادهای حمایتی؛ موانع فردی (انسانی) نظیر موانع انسانی فردی و درون فردی، عدم توجه به کل سیستم و تمرکز روی برخی از نقاط؛ موانع اجتماعی-فرهنگی نظیر موانع فرهنگ فردگرایی، موانع اجتماعی و فرهنگی، بحران‌های

و اشتراک منابع که بر مبنای نظریه آقای ویگوتسکی و مقاله آقای لوییچی گیزو، وجود افراد در محیط‌های پویا می‌تواند آنها را بیشتر از توانایی فردی رشد دهد؛

- کمک گرفتن از اساتید دانشگاهی و کارآفرینان در رفع موانع یادگیری در حوزه کارآفرینان.

۶- پیشنهادها و پژوهشی برای محققین بعدی (پیشنهادهای برای پژوهش‌های آینده)

پیشنهاد می‌شود که:

- مطالعه نقش «موانع بازدارنده یادگیری از تجارب شکست کارآفرینان»، به‌صورت مطالعه موردی مثلاً در بخش بازاریابی یا نوآوری محصولات و خدمات؛
- انجام مقاله مروری از تحقیقات و پژوهش‌های انجام شده در داخل و خارج ایران در رابطه با تجربیات بدست آمده از موانع بازدارنده از تجربیات شکست کارآفرینان برتر؛
- بررسی موانع و چالش‌های کارآفرینان در رابطه با قوانین مصوب شده توسط دولت و ارائه راهکارهای لازم؛
- مطالعه موردی در مورد تأثیرات پارک‌های علم و فناوری در کشور در ایجاد و توسعه کسب و کارهای نوپا و ارائه راهکار جهت رفع موانع بازدارنده از تجربیات شکست.

اجتماعی و فرهنگی، موانع اجتماعی و ارزشی و موانع نگرش جامعه، سعی در آگاه‌سازی و بهره‌گیری از تجارب کارآفرینان با تجربه، متخصص و واجد شرایط در قالب کتاب‌های آموزشی، سخنرانی و مستندسازی تجارب آن‌ها نمایند تا کارآفرینان نوپا در مواجهه با بحران‌های پیشرو در کسب و کارشان در سازمان یا تیم خود موفق گردند. تقویت زیرساخت‌های ارتباطی و تعاملی به واسطه منتورها و کارآفرینان باتجربه داخلی و خارجی، حذف رانت و هماهنگی در تدوین اسناد ملی و محلی در فعالیت تخصصی کسب و کاری خود، موانع محیطی پیش‌روی خودشان را پیش‌بینی و مرتفع سازند. جهت تحقق این امر رفع موانع یادگیری مذکور بر اساس بوم کسب و کار کارآفرینان در اولویت می‌باشد. همچنین موارد زیر پیشنهاد می‌گردد:

- برگزاری دوره‌های آموزشی مستمر جهت ریشه‌یابی موانع یادگیری و ارائه راهکارهای جهت تقویت یادگیری از شکست؛
- تسهیل اخذ مجوزها و کاهش فرایندهای مربوطه در جهت تسریع در روند ایجاد کسب و کار و کاهش یا حذف مالیات در سال‌های شروع یک کسب و کار و داشتن مدیریت جهادی در جهت رونق تولید؛
- آماده نمودن محتوا از قبیل کتاب، فایل‌های تصویری و صوتی در جهت رفع موانع یادگیری از شکست ویژه کارآفرینان؛
- ایجاد بسترهای هم‌اندیشی و پویا به‌صورت حضوری و مجازی در جهت حل مشکلات مشترک کارآفرینان و ایجاد هم‌افزایی

فهرست منابع

- [1] Al-Hashem, M.; Amirainanlou, M.; "Investigating the inhibiting factors for the growth of entrepreneurship in artificial arts", Jalof Hanar, Vol. 8, Issue 2, pp. 19-28, 2015, doi: 10.22051/jjh.2017.157
https://jjh.jor.alzahra.ac.ir/article_2699.html.
- [2] Davari, A.; Rezazadeh, A.; "Structural equation modeling with PLS", 1392.
- [3] Amalia, S.; *The Influence of Narcissism on Entrepreneurial Failure Mediated by Entrepreneurial Learning from Failure (The Study on Nascent Entrepreneurs in Padang)*, Masters thesis, Andalas University, 2020..
- [4] Atsan, N.; "Failure experiences of entrepreneurs: Causes and learning outcomes", Procedia-Social and Behavioral Sciences, No. 235, pp. 435-442, 2016.
- [5] Besra, E.; Rahman, H.; Nurhayati, N.; "How Do We Perceive Failure? Introducing the Integrative Model of Entrepreneurial Failure", in Proceedings of the 2nd International Conference on Management and Entrepreneurship (I-COME). Yogyakarta-Indonesia, Universitas Kristen Petra, 2018.
- [6] Carmeli, A.; "Social capital, psychological safety & learning behaviours from failure in organizations", Long Range Planning. Vol. 41, No. 1, pp. 30-44, 2007.
- [7] Danneels, E.; Vestal, A.; "Normalizing vs. analyzing: Drawing the lessons from failure to enhance firm innovativeness", Journal of Business Venturing, Vol. 35, Issue 1, 105903, 2020.
- [8] Dari, S.; Amini Sedehi, A. M.; Saraei, S.; "Barriers to entrepreneurship in agricultural fields in university education", Journal of Industry and University, Vol. 41, No. 11, pp. 53-62, 2019.
Article code: 202001038724. <http://jiu.ir/Article/8724>.
- [9] Hägg, G.; Kurczewska, A.; "Toward a Learning Philosophy Based on Experience in Entrepreneurship Education", Entrepreneurship Education and Pedagogy, Vol. 3, Issue 2, pp. 129-153, 2020.

- <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/2515127419840607>.
- [10] Jamali, B.; Mohammadkazemi, R.; Yadollahi Farsi, J.; Mobini, A.; "Theories of opportunity creation and effective entrepreneurial actions in opportunity creation context", Journal of Decision Science Letters, Vol. 7, No. 1, pp: 443-454, 2018.
 - [11] Karimi, A.; Malai, M. H.; Mohammadian, Zargarani Khozani; "The effect of business failure experience and learning from failure on entrepreneurs' new investment - the case study of Qom province", Scientific Quarterly Journal of Entrepreneurship Development, Vol. 14, Issue 2, pp. 281-299, 1400.
 - [12] Kollmann, T.; Stöckmann, Ch.; M. Kensbock, J.; "Fear of failure as a mediator of the relationship between obstacles and nascent entrepreneurial activity—an experimental approach", Journal of Business Venturing, Vol. 32, Issue 3, pp. 280-301, 2017.
<http://dx.doi.org/10.1016/j.jbusvent.2017.02.002>.
 - [13] Lattacher, W.; Wdowiak, M.A.; "Entrepreneurial learning from failure. A systematic review", International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research, Vol. 26, Issue 5, pp. 1093-1131, 2020.
Doi: 10.1108/IJEER-02-2019-0085.
 - [14] Mohammadkazemi, R.; Pouriz, M.; "Designing a food supply chain improvement model with a focus on blockchain", International Journal of Nonlinear Analysis and Applications, Vol. 15, No. 1, 2023.
Doi: 10.22075/ijnaa.2022.29078.4056
 - [15] Mohammadkazemi, R.; Nikraftar, H.; Yadollahi Farsi, J.; Ahmadpour, M.; "The Concept of International Entrepreneurial Orientation in Competitive Firms: A Review & A Research Agenda", International Journal of Entrepreneurship, Vol. 23, Issue 3, 2019.
 - [16] Mokhtari Hassanabad, S.; Shawalpour, S.; Hosseinishakib, M.; "A typology of the failure factors of technological start-up businesses in the information and communication technology (ICT) sector", Scientific Journal of Information Management, Vol. 7, Issue 2, pp. 49-74, 1400.
Doi: 10.22034/aimj.2022.156214. http://www.aimj.ir/article_156214.html.
 - [17] Notash, H.; "Providing a framework for learning from the failure of experienced Iranian entrepreneurs with a process perspective", Scientific Research Quarterly Journal of Entrepreneurship Development, Vol. 6, Issue 4, pp. 131-149, 2012.
Doi: 10.22059/jed.2013.50802. https://jed.ut.ac.ir/article_50802.html.
 - [18] Omoredede, A.; "Managing crisis: a qualitative lens on the aftermath of entrepreneurial failure", International Entrepreneurship and Management Journal, Online, pp. 1-28, 2020.
 - [19] Page, J.; Söderbom, M.; "Is small beautiful? Small enterprise, aid and employment in Africa", African Development Review, No. 27, pp. 44-55, 2015.
<http://dx.doi.org/10.1111/1467-8268.12138>.
 - [20] Rahman Nia, M.; Fakour Thaghieh, A. M.; "Reasons for the failure of entrepreneurial and start-up businesses and providing solutions for the development of entrepreneurship", the first international conference on management and entrepreneurship, Tehran, Iran Development Conference Center, 2014.
 - [21] Safari, A.; Das, A.; "Entrepreneurial failure analysis using quality management approaches", Total Quality Management & Business Excellence, pp. 1-26, 2022.
 - [22] Schou, P. K.; Bucher, E.; Waldkirch, M.; "Entrepreneurial learning in online communities", Small Business Economics, Vol. 58, Issue 4, pp. 2087-2108, 2022.
 - [23] Sejasi Khedari, H.; Shayan, H.; Hosseini Kohnouj, S. R.; "Identifying the factors affecting the failure of local entrepreneurs' businesses with the basic theory method and future research approach (case study: greenhouse owners in rural areas of Jiroft)", Space planning and preparation, Vol. 22, No. 1, pp. 154-186, 2017.
<https://hsmmp.modares.ac.ir/article-21-16099-fa.html>.
 - [24] Shane, S.; Venkataraman, S.; "The promise of entrepreneurship as a field of research", Academy of Management Review, Vol. 25, No. 1, pp. 217-26, 2000.
 - [25] Shepherd, D.; Williams, A.; Trenton, A.; Wolfe, M T.; Patzelt, H.; *Learning from Entrepreneurial Failure: Emotions, Cognitions, and Actions*, Publisher: Cambridge University Press. ISBN: 978-1-107-12927-6, 2016.
 - [26] Singh, S.; Corner, P.; Pavlovich, K.; "Coping with Entrepreneurial Failure", Journal of Management & Organization, No. 13, pp. 331-344, 2007.
 - [27] Wei, J.; Chen, Y.; Zhang, J.; Gong, Y.; "Research on Factors Affecting the Entrepreneurial Learning From Failure: An Interpretive Structure Model", Frontiers in Psychology, No. 10:1304, 2019.
doi:10.3389/fpsyg.2019.01304. <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2019.01304>neels, E., & Vestal, A. (2020). Normalizing vs. analyzing: Drawing the lessons from failure to enhance firm innovativeness. *Journal of Business Venturing*, 35(1), 105903.

